

N:o 7.

Af herr **Falk**, om höjande af dagaflöningen för det icke garniserade infanteriets och kavalleriets korporaler och vice korporaler.

Med afseende å det för 1892 års urtima Riksdag framlagda förslag till landtförsvarets ordnande säger chefen för landtförsvarsdepartementet i underdånigt anförande till statsrådsprotokollet den 14 oktober nämnda år, att man »lyckats att, utan väsentlig rubbning i den gamla grunden för vår försvarsorganisation, skapa en, så vidt förhållandena medgifva, »*helgjuten och i alla sina detaljer fullt genomförd härordning*». Urtima Riksdagens särskilda utskott säger i sitt utlåtande n:o 1, att det, i likhet med chefen för landtförsvarsdepartementet, finner det framlagda förslaget »framställa bilden af en i alla sina detaljer fullt genomförd organisation».

Af såväl dessa uttalanden som af sådana, fälda af chefen för landtförsvarsdepartementet under diskussionerna inom Riksdagens begge kamrar, lär man väl vara fullt berättigad sluta, att den antagna härordningen är att betrakta såsom en definitiv afslutning af det organisationsarbete på ifrågasvarande område, hvilket sedan mer än 25 år tillbaka pågått. Systemet »stam och beväring» utgör således fortfarande grunden för vår härordning. Det torde då böra tillses, att af denna härordning göres allt hvad förhållandena medgifva för att densamma skall motsvara sin höga bestämmelse och af nationen omfattas med kärlek och förtroende.

Det lär då vara själfklart, att när för den ena hufvuddelen af denna organisation, de *värnpligtige*, öfningstiden ej utsträckts längre än till 90 dagar, och då väl ingen, som hemtat några lärdomar från historien om de sist flutna 25 årens strider rörande försvarsväsendet, kan hoppas, att denna öfningstid skall komma att ytterligare väsentligt utsträckas, så måste den andra hufvuddelen, *stammen*, tillerkännas den allra största betydelse. Chefén för landtförsvars-

departementet erinrade också under diskussionerna i Riksdagens begge kamrar i öfvertygande ordalag och med stöd jemväl af personlig krigserfarenhet om stammens utomordentligt stora betydelse.

Om således vår nuvarande härordning är och fortfarande skall blifva »betryggande», så beror detta uppenbarligen i öfvervägande grad på *stammens beskaffenhet*. Det är nemligen *endast i förening med en god stam*, som man med skäl kan hoppas, att härordningen skall befinnas *betryggande*. Utan en så beskaffad stam, eller med en stam, hvars goda egenskaper gått för-lorade, blir härordningen föga annat än en *milisorganisation* af ganska tvifvel-aktigt värde.

De allvarligaste bemödanden borde således rigtas på att icke blott bibehålla den nuvarande stammens goda egenskaper, utan äfven att ytter-ligare utveckla dem; att utvidga stammens militära kunskaper och att höja densamma i moraliskt och socialt hänseende. De åtgärder, som urtima Riks-dagen vidtog med afseende å stammen, kunna ej sägas vara egnade att främja sådana syften. Genom upphäfvande af gällande bestämmelser rörande den indelta stammens *bofasthet*, och genom utsträckning i en oroväckande grad af *värffningssystemet*, har man inslagit på en väg, som ej blott hotar att till-intetgöra den nuvarande stammens utmärkande egenskaper, utan som äfven i sina konsekvenser kan komma att sätta stammens hela tillvaro på spel.

Ändamålet med denna framställning är emellertid icke att ifrågasätta någon förändring i nyssnämnda hänseenden, utan att fästa Riksdagens upp-märksamhet på den bekymmersamma ställning, hvari stammens värdefullaste del, *korporalsgraden*, genom urtima Riksdagens beslut kommit. Redan vid 1891 års riksdag och vid lagtima riksdagen 1892 — vid hvilka riksdagar förelåg i hufvudsak samma förslag till värnpligtsöfningarnas utsträckning, som af urtima Riksdagen antogs — har jag, i anföranden i Första Kam-maren, fäst uppmärksamheten derpå, att en dylik utsträckning af de värn-pligtiges öfningar, utan att i sammanhang dermed någon tillökning skedde antingen i korporalernas *antal* eller deras *aflöning*, skulle leda till korporals-gradens undergång, emedan ekonomisk ofärd deraf måste blifva en följd. Äfven inom nämnda riksdagars statsutskott hafva reservationer afgifvits, framhållande nödvändigheten af förbättring i korporalernas ställning i följd af beväringsofningarnas ifrågasatta utsträckning.

Rörande denna fråga torde nu böra här erinras att, enligt under många år tillämpade och fortfarande gällande bestämmelser, så stort antal instruktörer erfordras vid beväringsofningarna, att *hela* antalet vid indelta infanteriet och Vermlands fältjägarcorps befintliga korporaler och vice korporaler måste för detta ändamål tagas i anspråk, och att således *årlig* kommendering till dessa möten för *alla* korporaler och vice korporaler är

oundgänglig. Enligt senast i ämnet utfärdade föreskrift (generalorder den 20 januari 1893, n:o 58) skall nemligen vid hvarje *regemente* — med undantag af Norrbottens, Vesterbottens, Jemtlands och Vesternorrlands — beväringstyrkan indelas på 8 kompanikontingenter, och till hvarje sådan kompanikontingent, som *understiger* 120 man, skall kommenderas, förutom öfrigt befäl, 11 korporaler och vice korporaler. I fall kontingenten *öfverstiger* 120 man, skall till densamma ytterligare kommenderas 7 korporaler och vice korporaler. Till beväringrekrytmöte vid ett regemente behöfvas således i förstnämnda fall 88 korporaler och vice korporaler, och, i fall alla kompanikontingenterna skulle öfverstiga 120 man — hvilket ofta nog torde komma att inträffa inom de folkrikare delarne af landet —, kan det behöfliga antalet instruktörer vid ett regemente komma att uppgå ända till 144. Då nu till de *stammens* öfningar, hvilka pågå *samtidigt* med beväringrekrytmötet — *rekrytmöte, korporalskola* och *skjutmöte* — erfordras ett antal korporaler, som icke i medeltal kan beräknas lägre än 20, och då *hela* antalet befintlige korporaler och vice korporaler vid ett regemente — volontärkorporaler inberäknade — uppgår blott till 108, så framgår här af, att en *årlig* kommendering till beväringrekrytöfningarna för *samtliga* korporaler och vice korporaler ej kan undvikas. Nu är visserligen ifrågasatt att äfven de vid regementena befintliga *obefordrade* volontärer skulle tagas i anspråk såsom instruktörer, och att derigenom behovet af indelta korporaler skulle minskas, så att årlig återkommendering ej blefve erforderlig. Med afseende här på torde böra erinras, att af ett regementes 64 volontärer — förutsatt att alla platser äro fyllda, hvilket väl ej alltid torde vara händelsen — i medeltal omkring 15 torde vara *rekryter*, samt att ungefär lika många vistas vid volontärskola, äfvensom att 12 ingå i korporalsgraden, hvadan alltså blott omkring 22 obefordrade volontärer skulle återstå för kommendering till beväringrekrytmöte. Nu är emellertid att märka, att de *obefordrade* volontärerna, enligt kongl. bref den 1 februari 1878, blott hafva »samma tjänstgöringsskyldighet som öfrigt manskap», och till *manskapets* tjänstgöringsskyldighet lärer ej kunna räknas att, i den utsträckning här är i fråga, tjänstgöra såsom *befäl* utan att derför åtnjuta någon ersättning. För öfrigt torde böra erinras, att en stor del af de volontärer, hvarom här är fråga, äro otjenliga att i egenskap af *befäl* handleda beväringsmanskapet. De sakna nemligen erfarenhet och mognad; deras ålder uppgår, hvad flertalet angår, ej till mer än 20 à 22 år, således dels *yngre*, dels *jemnåriga* med beväringssynglingarne, och då de derjemte sakna *befälsgrad*, så lärer en omtänksam regementschef blott åt ett *urval* bland dem kunna anförtro det vigtiga uppdraget att handleda beväringsmanskapet.

Af ofvanstående torde framgå, såsom erfarenheten jemväl fullständigt

ådagalagt och hvilket hvarje regementschef lärer kunna vitsorda, att om äfven *hela* antalet vid ett regemente *disponible* indelta korporaler och vice korporaler tages i anspråk såsom instruktörer vid beväringsofningarna, detta antal likväl *ej räcker till*, utan måste kompletteras med volontärkorporaler och stammanskap; ett förhållande, som äfven bestyrkes genom den i ofvan åberopade generalorder lemnade föreskrift:

»att, der sergeanter ej finnes i tillräckligt antal, korporaler må beordras att deras tjänst förrätta», och

»att korporaler och vice korporaler må ersättas med såsom befäl och instruktörer lämpliga volontärer och soldater».

Vid sådant förhållande, och då korporalernes löneförmåner utgå på ett sätt och med belopp, som förutsätter, att de till väsentlig del genom eget arbete skola förvärfva sitt och familjens uppehälle, och då det är ögonskenligt, att en *årlig* kommendering 90 dagar under bästa arbetstiden måste komma att till så stor del inskränka den tid, som åt detta arbete kan egnas, att deras ekonomiska ställning deraf allvarsamt hotas, så lärer ej kunna bestridas angelägenheten af att undanrödja detta missförhållande. I sådant afseende erbjuda sig tvenne utvägar: *antingen* att genom tillökning i antalet korporaler göra kommenderingarna till beväringsofningarna mindre ofta återkommande och således mindre betungande *eller* att genom förbättring af korporalernas aflöning bereda dem ersättning för den ökade tjänstgöring man af dem fordrar. I Kongl. Maj:ts för 1871 års urtima Riksdag framlagda härordningsförslag, med hvilket det för 1892 års urtima Riksdag framlagda förslag icke blott till sina hufvudgrunder, hvad den *militära* delen angår, utan äfven i många detaljer ganska nära öfrerensstämmor, valde man den *förre* af nyssnämnda utvägar, och, med hänsyn så väl till nödvändigheten att undvika *årlig* kommendering till beväringsofningarna som till behovet af en stark *befälsreserv*, ifrågasattes, att korporalernas och vice korporalernas antal skulle *tredubblas*, d. v. s. ökas från dåvarande antalet 12 (6 korporaler och 6 vice korporaler) till *36 per kompani*. Mot en sådan ökning kan nu invändas, att den ej synes vara nödvändig, emedan man ju i *stammanskapet*, af hvilka många genomgått korporalskola, eger tillgång till erforderliga instruktörer, och i ofvan åberopade generalorder af den 20 januari 1893 synes äfven denna utväg redan vara tillämpad. Härtill kan svaras, att en öfverflyttning till *manskapet* af korporalernas åligganden blott innebär att mildra en börda för den *ene* genom att lägga den på den *andre*, och på den, som, till följd af sina aflöningsvilkor, är ännu mindre i stånd att bära den, emedan han icke åtnjuter *någon* ersättning för den befälstjänstgöring, som honom skulle åläggas. Det är dessutom lätt insedt, att, om ett åläggande för *manskapet* att under de långvariga beväringssrekrytmötena göra *befälstjänst* skulle komma att i nämn-

värd utsträckning användas, detta naturligtvis skulle komma att återverka på svårigheten att *rekrytera*, med deraf härflytande mångfaldiga konsekvenser, hvilka det torde vara tillräckligt att här blott *antyd*a.

Vill man för öfrigt draga full nytta af den utsträckta beväringsofningstiden — och i det fallet torde väl meningarna ej vara delade — så måste man framför allt tillse, att undervisningen lägges i händerna på ett fullt kompetent och för sitt uppdrag hängifvet befäl; och man kan icke med fog begära, att *stammanskapet*, utan att man söker genom lämpliga anordningar bibringa det tillräcklig kompetens, och utan att man tillförsäkrar det en billig ersättning för sitt arbete, skall motsvara dessa anspråk.

Hvad här är anfördt eger visserligen sin fulla tillämplighet blott på korporalerna och vice korporalerna vid *indel*ta infanteriet och *Vermlands fältjägarecorps*. Vid de truppförband, der stammen uteslutande utgöres af volontärer med kort tjenstetid, ställa sig förhållandena i någon mån gynsamare, men äfven för dessa torde det här sagda i hufvudsak gälla. Hvad åter *indel*ta kavalleriet angår, der beväringstyrkan i regel blott utgör en squadron, så blifva kommenderingarna till beväringsofningarna naturligtvis långt mindre betungande än vid infanteriet; men då de äfven för kavalleriets korporaler medföra en icke obetydlig uppoffring, så torde frågan om en förbättring i korporalernas ställning böra behandlas gemensamt för båda vapenslagen och omfatta hela det icke garnisonerade infanteriet och allt indelt kavalleri.

Då det väl icke torde finnas någon förhoppning om att Riksdagen, som år 1892 fastställt nya stater för samtliga truppförband, nu skulle, på enskild motionärs framställning, besluta en betydande *tillökning* i korporalernas antal — hvilket, af lätt insedda skäl, visserligen vore det önskligaste — så återstår blott att genom höjande af deras aflöningsförmåner bereda dem ersättning för den ökade tjenstgöring, som, på grund af värnpligtsöfningarnas utsträckning, måste af dem fordras. Ty det må väl uppmärksammas, att kommendering till beväringsofningarna *icke i och för sig* utgör någon som helst anledning till missnöje. Man fordrar blott att dervid må tillses, att korporalerna få tillgodonjuta samma rätt som andra människor, att nemligen erhålla en billig ersättning för sitt arbete.

För höjande af korporalernas aflöningsförmåner erbjuda sig tvenne vägar: antingen att höja deras *lön på stat* eller att höja den *dagaflöning*, som de, enligt gällande bestämmelser, ega att under tjenstgöring uppbära. Af dessa utvägar torde den sistnämnda böra tillerkännas företräde, dels derför att, då man vill bereda korporalerna ersättning för ökad tjenstgöring, denna ersättning blott då torde böra utgå, när denna tjenstgöring tages i anspråk, och dels derför att genom förhöjd dagaflöning skulle undanrödjas

den obillighet, som ligger deri, att beväringsmanskapet uppbär dubbelt så hög dagaflöning som det befäl, hvilket är satt till dess ledare. Enligt gällande aflöningsstat utgår nemligen dagaflöningen för *korporal* med 25 öre — för *vice korporal* 10 öre — under det att *beväringsmanskapet*, enligt urtima Riksdagens beslut, uppbär 50 öre om dagen.

En förhöjning af dagaflöningen för korporal till 75 öre och för vice korporal till 60 öre torde, på samma gång den undanrödjer det orimliga missförhållande, som nu eger rum mellan korporalernas och de värnpligtiges dagaflöning, äfven för korporalen innebära en så pass eftersträfvansvärd fördel, att någon lockelse till inträde i denna grad fortfarande skall komma att ega rum.

Genom en dylik förhöjning i korporalernas dagaflöning skulle måhända äfven ett annat viktigt mål vinnas. Enligt nu gällande bestämmelser kommenderas nemligen årligen ett antal stammanskap till en *förberedande* korporalskola under 50 dagar, och de, som vid undervisningen i denna skola ådagalägga håg och befälsanlag, kommenderas följande år till en *korporalskola* under 100 dagar, efter hvars genomgående kompetens till korporalsbefordran är vunnin. Det är ju uppenbart att då, under nuvarande förhållanden, med korporals- eller vicekorporalsbefordran är förbunden en så betungande tienstgöring, att ekonomisk undergång deraf blir en följd, det till ofvannämnda skolor kommenderade manskap, långt ifrån att, såsom förhållandet *borde* vara, i fall med korporalsbefattningen förenades motsvarande aflöningsförmåner, uppbjuda alla sina krafter för att nå denna grad, snarare måste betrakta korporalsbefordran såsom en olycka, den de måste bemöda sig att undkomma. Så länge nuvarande bestämmelser lemnas oförändrade, är det ju således klart, att den eggelse och uppmuntran, som eljest ligger och alltid *bör* ligga i hoppet om befordran, här är fullständigt utesluten. Att genom beredande af bättre aflöningsförmåner för korporalerna undanrödja dessa missförhållanden är tydligen nödvändigt, såvida korporalskolorna skola uppfylla sin bestämmelse och så vida den viktiga korporalsgraden skall kunna besättas med lämpliga personer.

Den kostnad, som här ifrågasatta förhöjning i korporalernas och vice korporalernas dagaflöning skulle medföra, torde kunna beräknas sålunda:

Infanteriet:

23 reg:ten à 108 korpor. o. vicekorpor.,	90 dagar à 50 öre	111,780	
1 d:o à 140 » »	» »	6,300	
2 corpser à 36 » »	» »	3,240	
2 batalj. à 52 » »	» »	4,680	
		<hr/>	126,000.

Kavalleriet:

3 reg:ten à 30 » »	» »		4,050.
--------------------	-----	--	--------

Summa kronor 130,050.

I sammanhang med ofvanstående torde icke böra lemnas oanmärkt, att dagaflöningen eller den s. k. *portionsskillingen* för indelta arméns *beställningsmän*, d. v. s. *sjukvårdssoldater*, *gevärshandtverkarsoldater* och *hofslagarsoldater*, icke är af beskaffenhet att innebära uppmuntran för dem bland manskapet, som till dessa befattningar utses. Synnerligast *sjukvårdssoldaternas* ställning är sådan, att, med hänsyn till tjänstgöringen under de långa beväringmötena, svårligen någon numera torde frivilligt åtaga sig denna befattning, hvarför således dessa viktiga biträden vid sjukvården — hvilka för sin utbildning underkastas genomgående af en långvarig kurs vid garnisons-sjukhus — hädanefter torde komma att utses genom *kommendering*. Huru mycket intresse för det viktiga kallet, som framkallas genom en kommendering, hvilken i regel lär komma att fortgå under sjukvårdssoldatens hela tjenstetid, och som årligen medför långt trägnare tjenstgöring än för det öfriga manskapet, utan att därför åtnjuta annan ersättning än portions-skillingens höjande från 6 till 8 öre — under tjenstgöring vid vapenöfning såsom sjukvårdssoldat till 12 öre — är ej svårt att föreställa sig. Då emellertid portions-skillingen utgår dels af anslaget till det icke garnisonerade infanteriets och kavalleriets vapenöfningar, som är ett *reservations*-anslag, hvarå reservationer i regel uppstå, och dels af anslaget till beväringmanskapets vapenöfningar, som är ett *förslags*-anslag, och Kongl. Maj:t således torde kunna genom en förändring i mötesunderhållsreglementet afhjelpa nämnda missförhållande, har jag ej trott det vara nödigt att i detta fall påkalla Riksdagens mellankomst. Helt annorlunda är förhållandet med korporalernas och vice korporalernas dagaflöning, hvilken utgår af anslaget till det icke garnisonerade infanteriets och kavalleriets befälsaflöning, som är ett *bestämmt* anslag.

På grund af hvad ofvan är anfördt vågar jag vördsamt hemställa,

att Riksdagen må besluta, att dagaflöning för det icke garnisonerade infanteriets och kavalleriets *korporaler* skall utgå med 75 öre och för *vice korporaler* med 60 öre;

att för detta ändamål anslaget till det icke garnisonerade infanteriets befälsaflöning måtte från sitt nuvarande belopp, 3,996,084 kronor, höjas med 126,000 kronor, eller till 4,122,084 kronor; och

att anslaget till det icke garnisonerade kavalleriets be-

fälsaflöning måtte från sitt nuvarande belopp, 957,000 kronor, höjas med 4,050 kronor, eller till 961,050 kronor.

Stockholm den 18 januari 1894.

Helmer Falk.

I denna motion instämma:

R. Abelin.

G. Wennerberg.

Curry Treffenberg

C. E. Casparsson.

Sten Leijonhufvud.